

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

การเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวที่มีต่อเศรษฐกิจ

กรณีศึกษา : ทะเลบัวแดง ชุมชนบ้านเดียม ตำบลเชียงแหว

อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

แสงประกาย นิลภูมิ¹, ขวัญข้าว พูลเพิ่ม²

สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

e-mail : ¹wan.rittler@gmail.com, ²kwankhao17@gmail.com

บทคัดย่อ

การเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวที่มีต่อเศรษฐกิจ กรณีศึกษา : ทะเลบัวแดง ชุมชนบ้านเดียม ตำบลเชียงแหว อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวที่มีต่อเศรษฐกิจ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่มต่าง ๆ ที่อยู่ในชุมชน จำนวน 4 คน และประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนบ้านเดียม จำนวน 11 คน โดยการใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทะเลบัวแดง และเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วมและใช้กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาตามกรอบแนวคิดและประเด็นที่ตั้งไว้ โดยแนวคำถามเป็นแบบปลายเปิดวิเคราะห์ข้อมูลสรุปผลการศึกษาและนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบการพรรณนาความ

ผลจากการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวที่มีต่อเศรษฐกิจ ได้แก่ 1) ด้านสภาพเศรษฐกิจ ในอดีตภาครัฐยังไม่มียุทธศาสตร์ในการจัดการ จึงทำให้ไม่มีโอกาสในการประกอบอาชีพที่เปิดกว้าง 2) ด้านการกระจายรายได้ เนื่องจากชาวบ้านมีอาชีพและเวลาว่างที่แตกต่างกัน จึงทำให้ชาวบ้านได้รับผลประโยชน์ไม่เท่าเทียมกัน 3) ด้านผลิตภัณฑ์ของชุมชน เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมจำนวนมากขึ้น จึงมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายขึ้นเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว 4) ด้านการประกอบอาชีพของคนในชุมชนบ้านเดียม ส่วนใหญ่มีอาชีพหลัก คือ อาชีพเกษตรกรรม แต่ปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมมากขึ้น จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงอาชีพ 5) ด้านปัญหารายได้เป็นฤดูกาล ไม่ได้เป็นปัญหาแก่คนในชุมชน เนื่องจากอาชีพหลักของคนในชุมชน คือ การเกษตรกรรม 6) การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนบ้านเดียม ในอดีตเศรษฐกิจของทะเลบัวแดงยังไม่เปิดกว้าง ทำให้ชาวบ้านมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ การเข้ามาของนักท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ เกิดการแก่งแย่งผลประโยชน์กันภายในชุมชน และในส่วนี้จึงทำให้เศรษฐกิจของทะเลบัวแดงโตขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้เป็นที่สนใจของแม่ค้าพ่อค้าที่สนใจจะมาลงทุนในทะเลบัวแดง จึงเกิดการแก่งแย่งผลประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ

คำสำคัญ : ผลกระทบการท่องเที่ยวด้านเศรษฐกิจ, ทะเลบัวแดง

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

THE CHANGES AND IMPACTS OF TOURISM ON THE ECONOMY CASE STUDY: TALY BUA DAEANG (RED LOTUS LAKE), BAAN DIAM VILLAGE CHIANGHAEW, KUMPHAWAPI, UDON THANI

Sangprakai Ninlapoom¹, Kwankhao Poonperm²

Tourism Industry and Hospitality Management, Faculty of Humanities and Social Sciences

Suan Sunandha Rajabhat University

¹Tel 0883170551, e-mail : wan.ritler@gmail.com

²Tel 0635929622, e-mail : kwankhao17@gmail.com

Abstract

To Study the changes and impacts of tourism on the Economy Case Study: Taly Bua Daeang, Baan Diam Village, Chianghaew, Kumphawapi, Udon Thani. Objective to study the changes and the impact of tourism on the economy. A qualitative research by observing and using participatory observation and interviews village chief group leaders there are 4 people in the community and people living in the area, Baan Diam Village of 11 people by using specific selection. The data were collected by the study of documents related to Taly Bua Daeang and villagers who living in Baan Diam, participatory and demographics of the study on the conceptual framework and a set point. The line is open-ended questions. Data analysis and results were presented in a descriptive form.

The study found that the changes and the impact of tourism on the economy, namely 1) the state of the economy in the past, the Taly Bua Daeang has no public role in the deal it does not have the opportunity to work with an open employment. 2) The income distribution the distribution of income inequality the locals have a different time and space as a result, residents have not benefited equally. 3) The product of the community the tourists come to see lots more it has a range of products to attract tourists. 4) The occupation of the people in the community stadium most main occupation is agriculture, but today's visitors to the lotus red more the career change. 5) The problem is not the season not a problem for the community the main occupation of the villagers are agriculture. 6) Changes in the economy of Baan Diam in the past, the economy of the sea lily not open the villagers have not enough to live on the arrival of tourists is affecting the economy in the struggle between the interests of the community and in this economy, Taly Bua Daeang grow up quickly making it attractive to female merchants who are interested in investing in a red lotus lake. It was a struggle in the economic benefits.

Keywords : Economic impact of tourism, Taly Bua Daeang

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีการขยายตัวสูง มีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเป็นอย่างมาก เป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญนำมาซึ่งเงินตราต่างประเทศ การสร้างงาน และการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังมีส่วนสำคัญในการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานของการคมนาคมขนส่ง รวมไปถึงการค้าและการลงทุน เมื่อประเทศประสบภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการสร้างรายได้ให้กับประเทศสามารถช่วยให้เศรษฐกิจฟื้นตัวได้ในเวลาที่รวดเร็วกว่าภาคผลิตและบริการ อื่น ๆ ภาครัฐและภาคเอกชนได้หันมาให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นเห็นได้จากนโยบายของภาครัฐที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการลงทุนของนายทุนในด้านการท่องเที่ยวจำนวนมากขึ้นตั้งนั้นการท่องเที่ยวจึงเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น (วารุณี ศรีบัว, 2555)

ความสำคัญของการท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย เนื่องจากนักท่องเที่ยวได้เดินทางเข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเปรียบเสมือนแหล่งผลิตสินค้าและบริการ ตามปกติสินค้าและบริการมักจะถูกส่งไปยังผู้บริโภค โดยผู้บริโภคไม่มีโอกาสได้พบเห็นหรือรู้จักกับผู้ผลิตสินค้าและบริการได้เลย แต่สำหรับการท่องเที่ยวนี้มิได้ถูกส่งไปยังผู้บริโภค เพราะส่งไปไม่ได้ เช่น ภูเขา ชายหาดโบราณสถาน โบราณวัตถุ เป็นต้น แต่ตรงกันข้ามผู้บริโภคจะต้องเดินทางเข้าไปยังแหล่งผลิตสินค้าหรือแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ เอง เมื่อเป็นเช่นนี้ทำให้ผู้บริโภค คือ “นักท่องเที่ยว” กับผู้ผลิต คือ “เจ้าถิ่น” ต้องเผชิญหน้ากัน (Face to Face Contact) มีการพูดจาสนทนาและรู้จักกันเกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกันถือเป็นส่วนหนึ่งที่น่าไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมการเมือง การปกครองและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพราะนักท่องเที่ยวได้นำเงินมาใช้จ่ายนำขนบธรรมเนียมประเพณีการแต่งกายและการแสดงออกทางพฤติกรรมต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งย่อมมีผลกระทบต่ออย่างแน่นอน ผู้ที่จะได้รับผลกระทบโดยตรง คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ผลกระทบอาจเป็นไปในรูปของการได้รับผลประโยชน์และเสียผลประโยชน์ (กษมา ประจง, 2546) กล่าวคือในแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก อาจจะทำให้ประชาชนในละแวกนั้นมีงานทำ มีรายได้แต่ในขณะเดียวกันก็มีปัญหาต่าง ๆ ปรากฏให้เห็น เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาโสเภณี ปัญหาสิ่งแวดล้อม และสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย เป็นต้น เมื่อก้าวถึงผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยทั่วไปมักจะมองถึงผลกระทบด้านการเพิ่มรายได้การสร้างงานการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ฯลฯ ทั้งที่ผลกระทบในด้านลบก็มีอยู่ไม่น้อย ขณะเดียวกันการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวก็ดูเหมือนจะไม่ได้ตกถึงมือประชาชนในท้องถิ่นเท่าที่ควร ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวนั้นมีทั้งผลกระทบด้านบวกและผลกระทบด้านลบ นักวิชาการส่วนใหญ่ก็จำแนกผลกระทบจากการท่องเที่ยวออกเป็น 3 ด้านด้วยกัน คือ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ผลกระทบด้านสังคมวัฒนธรรม และผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม (วรัญญา จันทะแพ, 2553)

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะโดดเด่นด้านวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่งดงาม โดยมีฐานของชุมชนเป็นเกราะคุ้มกันให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดำรงอยู่ ทั้งนี้ ต้องเป็นไปตามศักยภาพภูมิสังคม ภูมิศาสตร์เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเป็นแหล่งสร้างอาชีพรายได้ โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการอย่างยั่งยืนต่อไป (สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 2556)

จังหวัดอุดรธานีมีพื้นที่ที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญหลายแห่ง เช่น มรดกโลกบ้านเชียง อุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท ป่าคำชะโนด วัดป่าบ้านค้อ อุทยานแห่งชาตินาแก-น้ำโสม อุทยานภูผ้อย

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ลม เป็นต้น และในปัจจุบันทางจังหวัดได้มีการส่งเสริมและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดอีกแห่งหนึ่ง คือ พื้นที่ชุ่มน้ำหนองหานกุมภวาปีซึ่งเป็นแหล่งที่มีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีความสวยงามคือทะเลบัวแดง ลำน้ำปาว นอกจากนี้ยังมีความสำคัญทางด้านวัฒนธรรมในหลายพื้นที่ที่อยู่รอบพื้นที่ชุ่มน้ำหนองหานกุมภวาปี ได้แก่ วัดพระมหาธาตุเจดีย์บ้านดอนแก้ว วัดศรีนคราราม ตำนานความรักผาแดง-นางไอ่คำ ศาลหลักเมืองประเพณีแข่งเรือยาว ประเพณีลอยกระทงประเพณี ฮีตสิบสองคองสิบสี่ของคนอีสาน เป็นต้น ซึ่งเป็นมรดกของชุมชน และสะท้อนถึงวิถีชีวิตของชุมชน ทำให้ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตื่นตัวในเรื่องของการพัฒนาพื้นที่ชุ่มน้ำหนองหาน กุมภวาปี ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัด โดยมีการรวมกลุ่มระหว่างชุมชนในพื้นที่ และมีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่ชุ่มน้ำหนองหาน กุมภวาปี จัดทำแผนยุทธศาสตร์ภาคประชาชนเพื่อการพัฒนาพื้นที่ชุ่มน้ำหนองหานกุมภวาปีอย่างยั่งยืน ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2555 - 2557) (สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 2555) เพื่อเป็นกรอบและทิศทางในการพัฒนาพื้นที่การเสริมสร้างศักยภาพมรดกเทศก์ท้องถิ่นในพื้นที่ชุ่มน้ำหนองหาน กุมภวาปี จังหวัดอุดรธานีทั้งหมด โดยให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับประโยชน์จากโครงการพัฒนาที่จะเข้ามาในพื้นที่มากที่สุด และได้รับผลกระทบน้อยที่สุด

นอกจากนี้ หนองหาน ยังได้เพิ่มความงดงามมากยิ่งขึ้น ในช่วงเดือนตุลาคมถึงเดือนมีนาคมของทุกปี เนื่องจากดอกบัวแดงในหนองหานจำนวนมากที่โผล่จากน้ำขึ้นมา โดยในช่วงเดือนตุลาคม บัวจะเริ่มแตกใบและเริ่มออกดอกตูมและบานเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และบัวจะออกดอกมากที่สุดในช่วงเดือนธันวาคม-กุมภาพันธ์ และค่อย ๆ ลดลงในเดือนมีนาคม ซึ่งดอกบัวจะบานในเวลาเช้าตรู่จนถึงเวลาประมาณ 11.00 น. นักท่องเที่ยวจะมาชมเห็นดอกบัวแดงบานเต็มท้องน้ำหนองหานสุดลูกหูลูกตาอย่างงดงาม จึงเป็นที่มาของคำว่าทะเลบัวแดง

ทะเลบัวแดงหรือหนองหาน เป็นแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดให้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัด ซึ่งทะเลบัวแดงหรือหนองหานเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัดอุดรธานี มีพื้นที่ประมาณ 22,500 ไร่ หรือ 36 ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ที่อำเภอกุมภวาปีเป็นส่วนใหญ่ และบางส่วนอยู่ในเขตอำเภอบึงสามพันเป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและการอุปโภคบริโภคของชาวบ้านที่อาศัยอยู่โดยรอบหนองหานจนได้รับการประกาศให้เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศไทยหนองหานนอกจากจะเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยพันธุ์ปลา พันธุ์นก และพืชน้ำ จำนวนมากโดยชาวบ้านที่อาศัยอยู่โดยรอบหนองหานได้พึ่งพาเป็นแหล่งอาหารแล้วนั้นยังมีระบบนิเวศที่เป็นเอกลักษณ์ซึ่งเป็นที่สนใจของนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยทั้งในประเทศและต่างประเทศได้มาศึกษาวิจัยอย่างต่อเนื่อง

จากสถานการณ์ดังกล่าว การได้รับความนิยมในการท่องเที่ยวทะเลบัวแดง ณ ชุมชนบ้านเดียม ตำบลเชียงแหว อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี เข้ามาเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจภายในชุมชน การท่องเที่ยวจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อด้านเศรษฐกิจ เกิดการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวในชุมชน ท้องถิ่น เกิดการพัฒนาอาชีพและการจ้างงานแก่ชุมชนท้องถิ่น เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น เกิดการ กระตุ้นการผลิตของชุมชน โดยทำให้ชุมชนบ้านเดียมมีเศรษฐกิจที่โตมากขึ้น โดยคนในชุมชนไม่ต้องไปทำงานต่างจังหวัด เพื่อหารายได้เลี้ยงชีพและครอบครัว ทำให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทะเลบัวแดงหนองหาน ทำการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวให้เพิ่มมากขึ้น

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวที่มีต่อเศรษฐกิจ ทะเลบัวแดง ชุมชนบ้านเตียม อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวที่มีต่อเศรษฐกิจทะเลบัวแดง ชุมชนบ้านเตียม ตำบลเชียงแหว อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ผู้ศึกษาได้เลือกใช้วิธีการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการประกอบวิธีวิจัยในครั้งนี้ ได้ข้อมูลจากแหล่งที่มา 2 ส่วน ดังนี้

1.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากเอกสารที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวทะเลบัวแดง ชุมชนบ้านเตียม เพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนด้านลักษณะทางกายภาพ ประวัติความเป็นมา ประชากร เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม สภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อรวบรวมข้อมูลสรุปผลประกอบการวิจัย

1.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยการใช้การสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบมีส่วนร่วม และใช้กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยวชุมชนบ้านเตียม โดยการสุ่มเลือกแบบไม่เจาะจง จำนวน 11 คน และผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้านชุมชนบ้านเตียม ประธานกลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์ ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มเรือนำเที่ยว และกลุ่มของฝาก/ผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยการใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจงจำนวน 4 คน โดยการใช้การเก็บข้อมูลแบบการสัมภาษณ์ที่ไม่เป็นทางการ ใช้ในการศึกษาตามกรอบแนวคิดและประเด็นที่ตั้งไว้ โดยแนวคำถามเป็นแบบปลายเปิดเป็นแนวทางในการกำหนดประเด็นคำถาม เพื่อให้ได้ประเด็นคำถามในแนวที่ครอบคลุม โดยทั้งนี้จะตั้งอยู่บนความยืดหยุ่น และเหมาะสมกับสถานการณ์ ระยะเวลาที่ผู้วิจัยเริ่มเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์ในเดือนมกราคม 2561 ถึงเดือนเมษายน 2561

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษารายการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์และจากการสังเกต นำมาตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูล จัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นการศึกษา วิเคราะห์สรุป และนำเสนอผลโดยการพรรณนา ดังนี้ โดยมีเครื่องมือคือแบบสัมภาษณ์ที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวที่มีต่อเศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจที่มีต่อการท่องเที่ยว ในประเด็น ด้านสภาพเศรษฐกิจ ด้านการกระจายรายได้ ด้านผลิตภัณฑ์ของชุมชน ด้านการประกอบอาชีพของคนในชุมชนบ้านเตียม ด้านปัญหารายได้เป็นฤดูกาล และด้านการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ

ผลการวิจัย

การเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวที่มีต่อเศรษฐกิจ ชุมชนบ้านเตียม ตำบลเชียงแหว อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี โดยการใช้การสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชุมชนและประชากรในหมู่บ้านที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวจะเห็นได้ชัดเจนมีอยู่ทั้งหมด

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

6 ด้าน คือ สภาพเศรษฐกิจ การกระจายรายได้ ผลผลิตภัณฑของชุมชน การประกอบอาชีพ ปัญหารายได้เป็น
ฤดูกาล และการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สามารถอธิบายได้ดังนี้

การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจที่มีต่อการท่องเที่ยว

ด้านสภาพเศรษฐกิจ

สภาพเศรษฐกิจในอดีตของทะเลบัวแดง ที่ยังไม่มีภาครัฐมีบทบาทในการจัดการ จึงทำให้ทะเลบัวแดง
ยังไม่มีโอกาสในการประกอบอาชีพที่เปิดกว้าง มีการจ้างงาน การขยายตัวของการลงทุน ซึ่งจะเป็นการ
ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน แต่ในปัจจุบันมีสภาพเศรษฐกิจที่ดีขึ้นกว่าในอดีต มีการจ้างงานและมีนัก
ลงทุนเข้ามาลงทุนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เที่ยวที่เที่ยวชมทะเลบัวแดง ทำให้มีรายได้มากขึ้นในชุมชน
เนื่องจากมีการเตรียมเรือใหญ่ไว้รองรับให้นักท่องเที่ยวเที่ยวชมทะเลบัวแดงจำนวน 120 ลำ และเรือเล็ก
ประมาณ 35 ลำ เรือลำใหญ่ราคากระยะไกลอยู่ที่ 300 บาท และ 500 บาท สำหรับระยะใกล้ ส่วนเรือเล็กราคา
ระยะใกล้คนละ 100 บาท ระยะไกลคนละ 150 บาท

ภาพที่ 1 ท่าเรือบ้านเดียม

ด้านการกระจายรายได้

การกระจายรายได้เป็นหลักการพื้นฐานที่สุดที่ใช้กำกับหรือกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของคนและ
สถาบันในสังคม อันเกี่ยวข้องกับการกระจายประโยชน์ และสิ่งที่มีคุณค่าในสังคม การเข้าถึงทรัพยากร รวมถึง
โอกาสที่จะได้รับสิทธิบางอย่าง และการกำหนดภาระหน้าที่ให้แก่สมาชิกในสังคม แต่ในปัจจุบันมีการกระจาย
รายได้ที่ไม่เท่าเทียมกัน ขึ้นอยู่กับความขยันของแต่ละบุคคล

ด้านผลผลิตภัณฑของชุมชน

ผลผลิตภัณฑของชุมชนบ้านเดียมมีหลากหลายมากขึ้นกว่าในอดีต เนื่องจากปัจจุบันทะเลบัวแดงมี
นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมทะเลบัวแดงเป็นจำนวนมากขึ้น จึงมีผลผลิตภัณฑที่หลากหลายมากขึ้นเพื่อดึงดูด

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

นักท่องเที่ยว และเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชน แต่ในปัจจุบันมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย เช่น หัวบัวอบแห้ง หัวบัวเชื่อม ปลาร้า แจ่วบอง เสื้อที่ทำมาจากต้นไทรและต้นวงศ์ก เป็นต้น

ภาพที่ 3 ผลิตภัณฑ์ปลาร้าของชุมชน

ภาพที่ 4 ผลิตภัณฑ์รากบัวเชื่อมของชุมชน

ภาพที่ 5 ผลิตภัณฑ์รากบัวสดของชุมชน

ด้านการประกอบอาชีพของคนในชุมชนบ้านเดียม

ประชากรในชุมชนบ้านเดียมในอดีตส่วนใหญ่มีอาชีพหลัก คือ อาชีพเกษตรกรรม รองลงมาคือ ประมง ค้าขาย ปัจจุบันเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวทะเลบัวแดงชุมชนบ้านเดียมมากขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงอาชีพ อาชีพรองในการประกอบอาชีพ คือ ขับเรือโดยสาร เพื่อบริการนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวทะเลบัวแดง

ด้านปัญหารายได้เป็นฤดูกาล

ปัญหาในส่วนนี้ค่อนข้างจะไม่ใช่ปัญหาแก่คนในชุมชนบ้านเดียม เนื่องจากทะเลบัวแดงมีฤดูในการท่องเที่ยวเพียงแค่ 3 เดือน คือ เดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม ในช่วงนี้จะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาชมทะเลบัวแดงเป็นจำนวนมาก จึงทำรายได้เป็นอย่างมากให้แก่คนในชุมชนบ้านเดียม แต่ช่วง ปี 2559 – 2560 กลับมีนักท่องเที่ยวลดลงเรื่อย ๆ จึงอาจส่งผลกระทบต่อคนในชุมชนบ้านเดียม มีรายได้ที่ลดลงไปด้วย แต่ในปัจจุบันพบว่าปัญหารายได้ที่เป็นฤดูกาลของทะเลบัวแดง นั้นไม่ได้เป็นปัญหาแก่คนในชุมชนบ้านเดียม เนื่องจากอาชีพหลักของคนในชุมชนบ้านเดียม คือ การเกษตรกรรม จึงไม่ส่งผลกระทบต่อรายได้ของคนในชุมชนบ้านเดียม

การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนบ้านเดียม

ในอดีตเศรษฐกิจของทะเลบัวแดงยังไม่เปิดกว้าง ชุมชนบ้านเดียม มีรายได้หลักคือการเกษตรกรรม และประมงคือรายได้รอง ซึ่งรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ จึงทำให้สมาชิกในครอบครัวบางคนต้องไปทำงานต่างถิ่น แต่ปัจจุบันเศรษฐกิจของทะเลบัวแดง มีการเติบโตมากขึ้นจนสามารถเป็นรายได้หลักของคนในชุมชนบ้านเดียม เนื่องจากจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เข้ามาท่องเที่ยวในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ

ด้านสภาพเศรษฐกิจ ในอดีตไม่มีภาครัฐมีบทบาทในการจัดการ จึงทำให้ทะเลบัวแดงยังไม่มีโอกาสในการประกอบอาชีพที่เปิดกว้าง มีการจ้างงาน การขยายตัวของการลงทุน แต่ในปัจจุบันมีสภาพเศรษฐกิจที่ดีขึ้นกว่าในอดีต เนื่องจากมีการจ้างงานและมีนักลงทุนเข้ามาลงทุนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่มาชมทะเลบัวแดง ทำให้มีรายได้มากขึ้นในชุมชน

ด้านการกระจายรายได้ เนื่องจากชาวบ้านมีอาชีพหลัก คือ เกษตรกรรม ค่าขาย และอาชีพรอง คือ การขับเรือโดยสาร ซึ่งรายได้ที่จะได้มามากหรือน้อยจะขึ้นอยู่กับความขยันของแต่ละครอบครัว จึงทำให้ชาวบ้านได้รับผลประโยชน์ที่ไม่เท่าเทียมกัน

ด้านผลิตภัณฑ์ของชุมชน ปัจจุบันทะเลบัวแดงมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมทะเลบัวแดงเป็นจำนวนมากขึ้น จึงมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายมากขึ้นเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว และเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชน เช่น หัวบัวอบแห้ง หัวบัวเชื่อม ปลาข้าว แฉะบอง เสื้อที่ทำมาจากต้นไผ่และต้นวงศ์ก เป็นต้น

ด้านการประกอบอาชีพของคนในชุมชนบ้านเดียม ประชากรในชุมชนบ้านเดียมในอดีตส่วนใหญ่มีอาชีพหลัก คือ อาชีพเกษตรกรรม รองลงมาคือ ประมง ค่าขาย ปัจจุบันเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวทะเลบัวแดงชุมชนบ้านเดียมมากขึ้น ทำให้ชาวบ้านมีอาชีพรองในการประกอบอาชีพ คือ ขับเรือโดยสาร เพื่อบริการนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวทะเลบัวแดง

ด้านปัญหารายได้เป็นฤดูกาล เนื่องจากทะเลบัวแดงมีฤดูในการท่องเที่ยวเพียงแค่ 3 เดือน คือ เดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม ในช่วงนี้จะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาชมทะเลบัวแดงเป็นจำนวนมาก จึงทำรายได้เป็นอย่างดีให้แก่คนในชุมชนบ้านเดียม แต่ช่วง ปี 2559 - 2560 กลับมีนักท่องเที่ยวลดลงเรื่อยๆ จึงอาจส่งผลแก่คนในชุมชนบ้านเดียม มีรายได้ที่ลดลงไปด้วย

การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนบ้านเดียม

ชุมชนบ้านเดียม มีรายได้หลักคือการเกษตรกรรม และประมง คือ รายได้รอง ซึ่งรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ จึงทำให้สมาชิกในครอบครัวบางคนต้องไปทำงานต่างถิ่น แต่ในปัจจุบันเกิดการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น มีการพัฒนาอาชีพและการจ้างงานแก่ชุมชนท้องถิ่นมากขึ้น ทำให้ชุมชนบ้านเดียมมีเศรษฐกิจที่ดีมากขึ้น โดยคนในชุมชนไม่ต้องไปทำงานต่างจังหวัด เพื่อหารายได้เลี้ยงชีพและครอบครัว

อภิปรายผล

การศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวทะเลบัวแดง ชุมชนบ้านเดียม ตำบลเชียงแห้ว อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี จากการศึกษาดังกล่าวผู้วิจัยได้ข้อสรุปเชิงทฤษฎีตามงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

การเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวที่มีต่อเศรษฐกิจทะเลบัวแดงถูกจัดให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว ทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาชมมากขึ้น จึงเกิดการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับคนชุมชนบ้านเดียม เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ คนในชุมชนบ้านเดียมเดิมประกอบอาชีพ อาชีพหลัก ด้านเกษตรกรรม หันมาประกอบอาชีพเสริมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมากขึ้น เช่น การขับเรือโดยสาร การขายของที่ระลึก เป็นต้น ทำให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พันธุ์เทวีช ยังดี, ศิริวรรณ กวงเพ็ง และสมมาตร ผลเกิด (2558) ได้ทำการศึกษาผลกระทบการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจชุมชน รอบปราสาทหินเขาพนมรุ้งและปราสาทหินเมืองต่ำ จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวของปราสาทหินเขาพนมรุ้งและปราสาทหินเมืองต่ำมีผลกระทบทางเศรษฐกิจต่อชุมชนรอบปราสาทเหล่านี้ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรง คือ กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจที่พักและธุรกิจอาหาร

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

และเครื่องที่มได้รับรายได้หลักจากการท่องเที่ยวโดยการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว มีการสร้างงาน สร้างรายได้ให้ชุมชน โดยมีการจ้างงานกับสมาชิกในชุมชน ทางอ้อมคือ การท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดการกระจายรายได้ และการสร้างงานแก่คนในชุมชนในหลายระดับ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ควรมีการจัดทำป้ายบอกทางเข้าไปยังทะเลบัวแดงชุมชนบ้านเดียม ให้มีความชัดเจนและหลากหลายมากกว่านี้ เพื่อที่นักท่องเที่ยวจะได้เดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้รวดเร็วมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทะเลบัวแดง
2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีต่อผลการเลือกมาท่องเที่ยวที่ทะเลบัวแดง ชุมชนบ้านเดียม เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกเข้ามาท่องเที่ยว แล้วนำมาปรับปรุงเพื่อให้ตรงต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

- เกษมา ประจง. (2546). ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, เลย.
- พันธ์เทวีช ยังดี, ศิริวรรณ กวงแพ้ง, สมมาตร ผลเกิด. (2558). การศึกษาผลกระทบการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจชุมชนรอบปราสาทหินเขาพนมรุ้งและปราสาทหินเมืองต่ำ จังหวัดบุรีรัมย์. คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วรัญญา จันทะแพ. (2553). ผลกระทบจากการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อชุมชนบ้านสบวิน ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- วารุณี ศรีบัว. (2553). ผลกระทบของการท่องเที่ยวในความคิดเห็นของประชาชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. (2555). รายงานผลการศึกษาคณะประชาสัมพันธ์ โครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำห้วยหลวง –หนองหานกุมภวาปีจังหวัดอุดรธานี โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี; อุดรธานี, หน้า 22 – 91.
- สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (2556). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนบนเส้นทางสีเขียว กรณีพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2561 จาก <http://www.nesdb.go.th/LinkClick.aspx?fileticket=PV%2FUVBWC71E%3D&tabid=210&mid=735>